ספרים נוספים · הנהגות

הנהגות ועצות מעשיות לאבלים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הנהגות ועצות מעשיות לאבלים

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הנהגות-ועצות-מעשיות-לאבלים/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הנהגות ועצות מעשיות לאבלים 4
מנהגים משובשים שאין צורך לחשוש מהם - ומנהגים טובים שצריך לשמור אותם 7
למעוניינים לשמוע עוד על הנהגות והלכות לבית האבל 9
ניתן לפנות לרב יוסף בן-תורה הי"ו 052-5457936 9

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ישיבת עטרת חכמים
מורנו הרב חיים רבי שליט"א

הנהגות ועצות מעשיות לאבלים

א. המשפחה כעת בצער גדול על הנשמה שנקטפה מהעולם, יושבים שבעה, זמן חשבון נפש, אין עבודה, אין פוליטיקא, יש כבוד לנפטרים, יש זמן לחשוב בעומק, בעיון, על העבר ועל העתיד.

ב. צריך לדעת שזה גזירה משמים. בשמים אין שאלות רואים את האמת. כשמגיע הזמן אדם מת גם אם הוא בריא, אם לא הגיע הזמן הוא לא ימות גם אם יהיה חולה מסוכן. לא העיקר הגיל, יתכן אדם מת בגיל 100 שנה והוא מיסכן הוא לא עשה מצוות, הוא אכל ושתה והיה אוכל חינם, איזה גהינם מחכה לו. ויתכן מי שמת צעיר ועשה מצוות, ועסק בתורה, ויש לו בנים בתלמוד תורה, הוא לא מיסכן, הוא צדיק, הגיל עובר, והתרגיל נשאר. לא לשאול "למה הוא מת", לשאול "למה הוא נולד" לעשות מעשים טובים.

ג. הגוף בקבר שומרים עליו כמו במקרר, כי עפר אתה ואל עפר תשוב ואם הגוף עשה מצוות יזכה לקום בתחיית המתים, בינתיים הנשמה בעולם האמת ונהנית מזיו השכינה. (ברכות יז.)

ד. לשלוח נשיקה וזכויות לנפטרים, לא פרחים בקבר, לא מצבה יקרה, ולא סעודה גדולה, זה הוצאות כספיות וזה לא קל. עדיף לקיים מצוות בחינם. וזה כעין נשיקה לנפטרים בעולם הבא, עולם הזה ועולם הבא מתנשקים. (ירושלמי פט"ו מיבמות ה"ב)

ה.תעשה מצוות ברמה שאתה יכול ותוסיף לאט לאט, גם אם לא עשית הכל, תעשה ותתקדם. (שבת לא:)

ו. קדיש זה לא סוף העולם, השכבה זה לא העיקר, קיום מצוות כמה שיותר זה העיקר! זה רצון ה' יתברך. וזה עוזר מאוד מאוד לנפטרים, ברא מזכה אבא (סנהדרין קד.) כלומר הבנים מזכים את ההורים.

ז. למעט בביקורים בבית העלמין, להרבות ביקורים בבית הכנסת, להוסיף ולהתקדם ביהדות, זכות עצומה לנפטרים, וכן מטבע לצדקה לעילוי נשמת ולתרום המצווה עבור הניפטרים זה מצוין (משנ"ב ס"ס תרכא). וכן לתרום ספרי קודש לבתי מדרש שעוסקים בתורה זה מצוין. ואם יש לו בן אברך עוסק בתורה, לתמוך בו בשלמות. וזה זכות לנפטרים.

ח. לשמור ולכבד את החיים יותר מהמתים. אבא מת ואמא חיה, כבוד האמא קודם וכן להיפך.

ט. לחיות בשמחה גם בתוך שנת אבלות. כאשר עושים אך ורק מצוות ומעשים טובים, הנפטרים שמחים בעולם האמת. נכון שלא הולכים לאירועים של שמחה, אם מבחינה נפשית, או חשש לדכאון וכיו"ב, מותר ללכת כדי להתחזק ולהרגיש טוב. כדין חולה שפטור מאבלות.

י. מותר לתת מתנה לאבלים כאשר זה מחזקם ומעודד אותם ביראת שמים. בפרט ספרי קודש, ציצית ותפילין, וכיפה חדשים, ובגדים צנועים לאשה שמותר אפילו חדשים. כי זה מצוה.

יא. מותר לצאת וליסוע לסחורה ולעסקים לאחר שבעה או לקברי צדיקים להתפלל וכן לנופש למנוחה נפשית.

יב. להתנהג בכובד ראש ורצינות כל השנה. כי יש דינים על המשפחה. ואם נולד תינוק בתוך השנה נגמרו הדינים מהמשפחה.

יג. אין אמירת שלום בבית האבל תוך שבעה. כדי להרגיש בצער המשפחה ולכבד את זכרו של הנפטר. ולכן כל מי שנכנס לנחם, מצווה על האבלים להקדים ולומר לנכנסים "ברוך דיין האמת" (ב"י סימן שעו) ועושים בזה כבוד לה' יתברך שמברכים ומודים ואומרים, יש דין ויש דיין, משה אמת, והתורה אמת, וה' אלוקים אמת. וכן מצווה לומר "צידוק הדין" כל שבעה בבוקר ובערב ואפילו בלילה ואפילו כמה פעמים ביום (חזו"א ח"א דף צג), וכן חובה על כולם לומר ברכת המזון של אבלים כמודפס בסידורים, להצדיק דין שמים.

יד. בזמן השבעה, זה הזמן ללמוד ולהבין את נוסח הקדיש, וכן הקריאה שתהיה בלי שגיאות, היגוי פיסוק והבנה. וגם ללמוד את בקשת "על ישראל ועל רבנן ועל תלמידהון" שמברכים בקדיש במיוחד את לומדי התורה.

טו. על המצבה לא לכתוב שבחים על המת, ובפרט שזה לא אמת. ולא תאריך לועזי ולא תמונת המת ולא פרחים ולא כלום, רק מקום להדליק נר לעילוי נשמת הנפטר. לא משנה באיזה עיר בית הקברות. העיקר בארץ ישראל. קבר במקום פשוט זו מעלה גדולה.

טז. אין מלווים לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובים ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד (אבות פפ"ו). על המצבה לא כותבים שהיה לו בית גדול, מכונית, כסף וזהב, דברים חומריים וגשמיים לא עולה למעלה לא פרחים ולא אבנים, לא שירים ולא סיפורים, אפילו מליון שקל לא שווה, באמריקה צריך דולארים, כל מדינה והמטבע

שלה, ובשמים גם לא דולארים רק מצוות ומעשים טובים, מי שתרם לצדקה יש לו קבלות למעלה בשמים וזה מצויין.

יז. נכון שהבנות לא אומרות קדיש כשיש בנים, אבל צניעות של הבנות בלבוש, בדיבור, בשיער, להתלבש כמה שיותר צנוע, זה שווה מליונים, צניעות של הבנות שווה יותר מאלף קדישים. ואפשר לקדש את הקדיש, כאשר אומרים ומבינים מה שאומרים, ואומרים בכוונה, בהתלהבות, מלה במלה, ובפרט אחרי שיעור תורה, בלי שיעור תורה הקדיש חלש.(חזו"ע ח"א דף שסב, יבי"א ח"ג דף קצח:)

יח. להכין ולהביא חכם דרשן כל יום לשמוע דברי תורה וחכמה, וחיזוק באמונה וקיום מצוות, וכן ערב שאלות ותשובות, וזה זכות עצומה לנפטרים. אם הפסיד קדיש לא נורא, לא עשו השכבה לא מעכב, העיקר שלא יפסידו מצוות שחייבים לעשותם כמו תפילות, תפילין, שבת, ושיעורי תורה.

יט. נכון שיש אבילות כל השנה, אין אירועים של שמחה, אין שירים וריקודים, אבל כאשר הנפטר אמר לפני פטירתו שמוחל להם על האבילות אז אין להם דיני אבילות, כי זה כבוד של המת, והוא מוחל. לכן להתחתן שזה מצווה מותר לבן או לבת וכן להביא תזמורת ולשמוח כי זה מצווה. ורק לאירועים נמנעים, וכן כשהנפטר היה רשע, אין להקפיד על דיני אבילות.(שו"ע שמה ס"ה)

כ. כשבאים לבית האבל, להתכונן ולחזק ולעודד אותם (זוה"ק. קרח. קעז. א.), לא להצחיק אותם, אלא לחזק את רוחם ונפשם, שהכל מהשמים, וכאשר עושים מצוות, הנפטר שמח ומאושר בעולם האמת, ואסור לומר "מה אפשר לעשות" זה נגד האמונה. ויש לדעת שהנפטר עבר דירה. והואו חי בעולם האמת. ולכן אסור לשרוט בבשר הגוף. ולא לתלוש שערות, אלא שלשה לבכי. שבעה להספד. שלושים לתספורת. ואסור לבכות יותר מדאי. וללכת לקבר יותר מדאי, זה לא מוסיף לנפטרים כלום. כשבוכים בבית האבל זה לכבוד האבלים להשתתף בצערם. ועדיף לבכות לכבוד המתים. שהמת הוא מיסכן שלא יכול לקיים מצוות, ונמצא כעת בבי"ד של מעלה. ולעשות מצוות לע"נ.

כא. מותר ללבוש ולחלק לאחרים את בגדי הנפטרים מיד אחרי השבעה ואין צריך להמתין שנה, חוץ מנעליים שהיו על רגליו בשעת יציאת הנשמה. (חזו"ע ח"א עמ' תפד). ואדרבא מצווה להנות מהבגדים ויש בזה חסד גדול וזכות לנשמת הנפטר. וגם טלית שכיסו בה את המת בלויה מותר להתעטף בה בבוקר בתפילה לא לפחד ממתים ולא מחלומות, לפחד רק מעבירות! וכן מותר למכור את הדירה של הנפטר ואין צורך לחכות שתסתיים שנת האבל.

כב. המאבד עצמו לדעת עוון גדול בידו ואפילו בעל יסורים ועני גדול, אסור לשלוח יד בנפשו, וצריך שאלת חכם. וכמובן קדיש ואזכרה ומצוות ולימוד ותיקונים צריך לעשות לעילוי נשמתו המסכנה.

כג. אסור לקבור רשע ליד צדיק, כי יש להם צער בקבר. וכיום יש חלקה לציבור הכללי, ויש חלקת שומרי שבת, וחלקה לחרדים שומרי תורה ומצוות, והזוכה לכך מקדש שם שמים במותו. ויש אומרים שעדיף להקבר בחלקה של תשב"ר, הבל שאין בו חטא.

כד. לא להכביד על האבלים יותר מדאי. לכן יש לקיים מצוות ניחום אבלים רק בשעות מקובלות, לא בשעות הלילה המאוחרות ולא המוקדמות. לא בזמן שסועדים או נחים צהריים, וכשאין ברירה לבדוק דרך הטלפון. (חזו"ע ח"ג עג)

כה. יש לחץ באזכרה. כדאי לפרסם לצבור שעת מנחה. דרשת רבנים וערבית, והסעודה בשעה 8:00 או 9:00 בערב ולא ימהרו ולא יפריעו לאזכרה ולדברי תורה. ולכבוד הנפטרים.

כו. אם סבל יסורים וחולאים בעוה"ז, זה חסד גדול מהשי"ת. וכמו מטוס מעל העננים רואים את השמש בטיסה. כך בשמים רואים הכל. ושמחים שעשינו מצוות. ומה שסבלנו בעוה"ז זה תחת העננים.

מנהגים משובשים שאין צורך לחשוש מהם - ומנהגים טובים שצריך לשמור אותם

א. אין איסור לישן על מיטת הנפטר בשבעת ימי האבלות. (חזו"ע ח"ב עמ' רס)

ב. אין בעיה להשתמש בתפילין ובטלית שלו בשבעת ימי האבלות.

ג. אין בעיה לחלק את בגדיו לאחר שבעת ימי האבלות. ואדרבא זה חסד לנזקקים ולמשפחות ברוכות ילדים.

ד. אם ישנו בבית האבל לילה אחת, אין חובה לישון שם כל שבעת הימים.

ה. אין חובה לעשות כל ערב סעודה לאנשים בתוך השבעה ולא סעודה בליל שבעה, ובפרט שהמצב קשה. ואדרבא חיזוק בדברי תורה במנחה וערבית עדיף מהכל.

ו. רק נעליים שהיו ברגליו בזמן יציאת הנשמה רח"ל אסור לנועלם וצריך לזורקם לאשפה.

ז. הבן או הבת יכולים להינשא ולהיכנס לחופה מיד לאחר השבעה והחתן גם יכול להסתפר כרצונו הטוב ולהביא כלי נגינה לחתונה ולשמוח, ועל אחת כמה וכמה אחרי

שלושים בתוך שנה שמותר, והאיסור הוא ללכת לאירועים, אבל להתחתן תוך שנה מותר ומצווה. (יבי"א ח"ה דף רסא)

ח. לבקר בבית הקברות אין חובה כלל ועיקר, ואין מצווה, מי שלא רוצה או קשה לו להניח לו. ובפרט לנשים שיש מצווה עליהם שלא יבואו לבית הקברות. (יור"ד ס"ס שנט)

ט. המנהג לעלות בשבעה ושלושים לבית הקברות. (חזו"ע ח"ג דף ריז) אבל אין חובה לעלות עם הבגד הקרוע אלא ניתן רשות על פי ההלכה לקום בבוקר מהשבעה, להתרחץ, לכבס, לאכול, ואחר כך לצאת ללויה, וכמובן שאין צורך ללכת לבית הקברות עם הבגד הקרוע. וכן לאחר שלושים צריך גערה לבנים האבלים על או"א. ואין חובה לקחת אותם לספר ולשלם עליהם.

י. אין כבוד אחרון, יש כבוד תמידי בתורה מצוות ומעשים טובים. אין כבוד אלא תורה. (אבות פ"ו)

יא. כשעושים השכבה בבית וקשה לאבלים לקום ולעמוד, להניח להם להשאר יושבים על גבי קרקע.

יב. כשאין מנחמים בבית מותר לאבלים לנקות, לבשל, לעזור ולסייע לכבוד שבת קודש וכיוצא בזה. (חזו"ע ח"ב עמ' רנח)

יג. כאשר אין מקום בבית האבל לשינה, וכן כשצריך טיפול מסוים מותר לאבלים לישון כל אחד ואחד בביתו.

יד. כאשר הנפטר מסורתי ולא דתי, אין כל כך חיוב בדיני אבלות, ומקילים כפי הצורך.

טו. כל ציבור המנחמים הסועדים שם מברכים ברכת המזון של אבלים להצדיק דין שמים. (חזו"ע ח"א דף תקו)

טז. תמיד טוב לומר קדיש, זה קידוש ה' זה כבוד לה' ואפילו שיש הורים בחיים ואפילו אחרי שנת האבל יש עילוי לנשמה בזה.

יז. אין איסור ללכת למשפחות ולהתארח תוך שנת האבל, כי זה מחזקם ומעודדם.

יח. אין חובה להדליק נר נשמה לנפטרים שנה שלימה ומספיק בז' ימי אבלות. (חזו"ע א שנח. וכן ח"ג דף נד)

יט. מותר להשתמש ולאכול מהמאכלים או הכלים של האבלים. כפי הענין וכן מותר לקנח ידיו במגבות שהאבלים משתמשים בהם ולכן אוכל נקי שנשאר בבית האבל, לתרום האוכל למקום תורה ויראת שמים, וזה מצוין.

כ. אין חובה להביא עשרה אנשים לבית העלמין בזמן האזכרה. אין עשרה אין קדיש, אבל אפשר לקרא תהילים ומשניות לעילוי נשמת הנפטר ויעשו השכבה ודי בכך. (חזו"ע ח"ג עמ' ריד)

כא. מנהג טוב להביא אברך בן תורה או דרשן מתאים בשעות הבוקר כשאין אנשים זרים ואין הפרעות, לדרוש וללמד ולשבח אותם עד כמה שניתן, לקרבם לתורה וליראה, ולא רק בין מנחה לערבית שזה לטובת הציבור בלבד.

כב. מותר לאבלים לאכול בשר ולשתות יין מיד לאחר הקבורה ואין צריך להחמיר בזה.

כג. מותר למנחמים לשבת על גבי הקרקע עם האבלים ואדרבא זה כבוד עבורם. (חזו"ע ח"ג דף סח)

כד. כשאבא מת לא להתווכח על הירושה לפני האמא זה פוגע ומעליב מאוד ויש חשש למחלוקת. עדיף אחרי שבעה לבוא לחכם ולקבל עצה טובה על הצד הטוב ביותר.

כה. אסור לומר לאבלים לשבת "שב" אלא "אל תקום" "אל תטרח" (חזו"ע ח"א דף מא)

כו. מותר להניח מלח על הביצים לאבלים.

כז. צניעות בלבוש בבית האבלים ובפרט לנשים. כי זה מקום ציבורי, כל שבעת הימים, ולהזהיר הנשים שלא יגישו כיבוד לגברים. ולהתלבש בלבוש צנוע ומכובד לכבוד הנפטרים וציבור המתפללים. וכן לבקש מהאורחים והמוזמנים. לכבד את המקום בלבוש צנוע ומכובד.

למעוניינים לשמוע עוד על הנהגות והלכות לבית האבל

ניתן לפנות לרב יוסף בן-תורה הי"ו 052-5457936